

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 90/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Michal Krnáč, s. r. o., Vojtecha Tvrdeho 793/21, Žilina, IČO 52 791 777, v mene ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Michal Krnáč, MBA, LL.M, proti rozsudku Okresného súdu Žilina č. k. 42 Pc 7/2019 z 26. júna 2020 a rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 8 CoP 56/2020 z 28. mája 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. septembra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 10 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a základného práva rodičov na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 32 ods. 1 a 4 listiny a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým rozsudkom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) a napadnutým rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutých rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu a vrátenie veci okresnému súdu na ďalšie konanie, ako aj priznanie náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že podľa znaleckého posudku z odboru genetiky č. 28/2014 z 18. septembra 2014 vyhotoveného súdnou znalkyňou RNDr. Evou Ferákovou, PhD., je sťažovateľ biologickým otcom maloletej [REDAKOVANÉ] narodenej z mimomanželského vzťahu medzi sťažovateľom a matkou maloletej. Sťažovateľ rovnako ako matka maloletej boli počas narodenia maloletej a stále sú v manželských zväzkoch s inými osobami. V zmysle zákonnej domnienky otcovstva k maloletej podľa § 85 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) bol ako otec

maloletej uvedený v príslušných dokladoch a evidencii manžel matky – ██████████ (ďalej len „právny otec“). Vzťah sťažovateľa a matky maloletej trval ešte takmer tri roky po narodení maloletej, pričom počas tohto obdobia sa sťažovateľ s maloletou pravidelne stretával, staral sa o ňu a poskytoval matke maloletej prostriedky pre starostlivosť o maloletú. Matka maloletej však ukončila pomer so sťažovateľom v priebehu leta 2018 a zároveň svojím konaním sťažovateľovi odoprela jeho rodičovské práva k maloletej.

3. Vzhľadom na už uvádzané skutočnosti sťažovateľ podal 20. septembra 2018 na okresnom súde návrh na ustanovenie opatrovníka maloletej na podanie návrhu na rozhodnutie o prípustnosti zapretia otcovstva. Uznesením č. k. 30 P 255/2018 z 8. januára 2019 okresný súd návrh odmietol s odôvodnením, že ho podala osoba, ktorá nie je zákonným zástupcom maloletej, teda osoba, ktorej nesvedčí účastníctvo v príslušnom konaní. Sťažovateľ sa preto v uvedenej veci obrátil na Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina (ďalej len „úrad práce Žilina“), ktorý 6. februára 2019 podal na okresnom súde návrh, ktorým žiadal ustanoviť maloletej opatrovníka na podanie návrhu na rozhodnutie o prípustnosti zapretia otcovstva. Uznesením č. k. 30 P 26/2019 z 11. februára 2019 bol maloletej ustanovený úrad práce Žilina za opatrovníka na podanie návrhu na rozhodnutie o prípustnosti zapretia otcovstva. Maloletá zastúpená úradom práce Žilina následne podala 12. marca 2019 príslušný návrh, ktorým sa domáhala pripustenia zapretia otcovstva, ktoré svedčí právnemu otcovi, a určenia, že zapretie otcovstva po uplynutí zákonnej lehoty je v záujme maloletej.

4. Okresný súd uznesením č. k. 42 Pc 7/2019 z 5. apríla 2019 (ďalej len „uznesenie z 5. apríla 2019“) ustanovil úrad práce Žilina za kolízneho opatrovníka maloletej v konaní o prípustnosti zapretia otcovstva. Proti citovanému uzneseniu okresného súdu podal právny otec sťažnosť z dôvodu existencie stretu záujmu, keďže úrad práce Žilina v príslušnom konaní ako opatrovník maloletej podal samotný návrh a zároveň v tomto konaní vystupuje ako kolízny opatrovník maloletej. Uznesením okresného súdu č. k. 42 Pc 7/2019-64 z 29. apríla 2019 bolo uznesenie okresného súdu z 5. apríla 2019 zmenené tak, že za kolízneho opatrovníka bol ustanovený Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca.

5. Napadnutým rozsudkom okresného súdu bol návrh na pripustenie podania návrhu na zapretie otcovstva maloletým dieťaťom zamietnutý a zároveň rozhodnuté, že žiadny z účastníkov konania nemá nárok na náhradu trov konania. V napadnutom rozsudku okresný súd poukázal na skutočnosť, že úrad práce Žilina konal bez bližšieho šetrenia a bez náležitého posúdenia skutočného stavu veci a bez zváženia dopadov návrhu na maloletú, ktorej najlepší záujem má chrániť. Okresný súd v podstatnom v napadnutom rozsudku ďalej zdôraznil, že záujem maloletej na poznaní svojho biologického otca nie je daný z dôvodu, že maloletá od svojho narodenia žije v harmonickom rodinnom prostredí, pričom za svojho otca považuje manžela matky a medzi maloletou a právnym otcom je vytvorené silné puto. Okresný súd zároveň vyjadril presvedčenie, že pripustenie predmetného návrhu je skôr v záujme biologického otca, pričom vyhovie takémuto návrhu by rozvrátilo bezporuchové a harmonické vzťahy maloletej s právnym otcom, s ktorým je v dennodennom styku. Okresný súd rovnako zastával názor, že je potrebné umožniť maloletej, aby sa sama rozhodla, keď na to bude mať rozumové schopnosti a vôľové vlastnosti, či je v jej záujme v budúcnosti iniciovať takéto konanie. V závere rovnako uviedol, že maloletá môže neskôr, keď bude na to osobnostne a psychicky pripravená, nadviazať vzťah s biologickým otcom a v prípade, ak sa sama rozhodne, nič jej nebráni v tomto smere podniknúť príslušné právne kroky.

Za súčasného stavu však okresný súd nepovažoval za najlepší záujem dieťaťa, aby sa do daného stavu zasahovalo, keďže je predčasné a nezodpovedné zasahovať do života takého malého dieťaťa, ktoré ešte nie je v takom stupni rozumovej vyspelosti, aby dokázalo pochopiť následky rozhodnutia smerujúceho k prípustnosti zapretia otcovstva.

6. Proti napadnutému rozsudku okresného súdu podala maloletá ako navrhovateľka v zastúpení kolíznym opatrovníkom odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne. Odvolací súd sa pritom stotožnil s odôvodnením rozhodnutia okresného súdu a nad rámec dodal, že aj z podaného odvolania, ktoré v mene maloletej podal kolízny opatrovník, vyplýva skôr ochrana záujmov biologického otca, keď záujem maloletej na podaní návrhu na zapretie otcovstva sa tu odvodzuje výlučne z práva dieťaťa poznať svojich biologických rodičov bez toho, aby sa kolízny opatrovník zaoberal ďalšími skutočnosťami, ktoré by mohli mať vplyv na posúdenie záujmu maloletej.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Podstatou argumentácie sťažovateľa je namietané porušenie práv citovaných v bode 1 tohto uznesenia z dôvodu, že napadnuté rozhodnutia okresného súdu a krajského súdu sú založené na nedostatočne zistenom skutkovom stave a odignorovaní zásadných faktov týkajúcich sa vzťahu sťažovateľa ako biologického otca s maloletou. Vo veci konajúce súdy mali podľa sťažovateľa s ohľadom na predmet prejednávanej veci vyvinúť čo najväčšiu snahu o to, aby došlo k dôslednému prešetreniu všetkých skutočností, ktoré s vecou súvisia. Záujem maloletej a jej zdravý a správny vývin vo všetkých oblastiach života je pre sťažovateľa prvoradý, a preto považuje za svoju povinnosť i právo tento záujem hájiť a brániť sa všetkým rozhodnutiam či iným opatreniam, ktoré ho porušujú či inak neoprávnene obmedzujú.

8. Vo veci konajúce súdy právne či osobnostné postavenie biologického otca úplne odignorovali a neposkytli žiadnu ochranu jeho právam. Tvrdenie oboch súdov o existencii harmonického prostredia je podľa sťažovateľa založené výlučne na zjavne účelových tvrdeniach matky maloletej a jej manžela, ktorí v danej veci vystupovali ako odporcovia.

9. K tvrdeniu okresného súdu o netransparentnosti a unáhlenosti konania úradu práce Žilina, ktorý návrh na pripustenie zapretia otcovstva podal, sťažovateľ uvádza, že samotný okresný súd vo veci rozhodol bez bližšieho šetrenia pomerov v rodine, v ktorej maloletá vyrastá, a nevykonal a ani nenariadil vykonanie takéhoto šetrenia a ani sa iným spôsobom nepokúsil skutočnosťami, ktorými bol odôvodnený návrh, preskúmať a uspokojil sa len a výlučne s tvrdeniami odporcov a svoje rozhodnutie oprel len o nimi prednesené vyjadrenia.

10. Okresný súd a ani krajský súd adekvátnym spôsobom neposudzovali dôkazy svedčiace o existencii vzťahu sťažovateľa k maloletej a rovnako ani skutočnosť, že do určitej doby sťažovateľ s maloletou a jej matkou v podstate fungovali ako rodina. Dôkazy preukazujúce tieto skutočnosti neboli zo strany konajúcich súdov riadne vyhodnotené, resp. ich rozhodnutia a ich odôvodnenia nasvedčujú tomu, že sa uspokojili s vyjadreniami matky maloletej a právneho otca opätovne bez toho, aby si tieto skutočnosti preverili.

11. K podmienke vyčerpania opravných prostriedkov sťažovateľ uvádza, že v zmysle právnej úpravy nebol oprávnený proti napadnutým rozhodnutiam okresného súdu a krajského súdu podať

opravné prostriedky, keďže nebol účastníkom konaní, ktorých výsledkom boli napadnuté rozhodnutia. K dodržaniu lehoty na podanie ústavnej sťažnosti zdôrazňuje, že sa s obsahom odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu oboznámil po jeho uverejnení 24. augusta 2021, a preto je lehota na podanie ústavnej sťažnosti proti tomuto rozhodnutiu zachovaná.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. V úvode predbežného prerokovania ústavný súd pre úplnosť k vymedzeniu predmetu konania o ústavnej sťažnosti, osobitne k sťažovateľom označeným právam, ku ktorých porušeniu malo zo strany okresného súdu a krajského súdu dôjsť, uvádza, že v petite namietané porušenie práva zaručeného čl. 10 ods. 1 listiny (právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena) vyhodnotil vzhľadom na odôvodnenie ústavnej sťažnosti ako chybu v písaní, keďže zjavným úmyslom sťažovateľa, berúc do úvahy jeho argumentáciu uvedenú v ústavnej sťažnosti, bolo namietat porušenie práva zaručeného čl. 10 ods. 2 listiny (právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života). Predmetom konania vo veci ústavnej sťažnosti sú preto, prihliadajúc na argumentáciu sťažovateľa, namietané porušenia práv zaručených ústavou, listinou a dohovorom tak, ako to je uvedené v bode 1 tohto uznesenia.

14. Ústavný súd vo vzťahu k ústavnej sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojich práv, v prvom rade skúmal, či ústavná sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou, t. j. fyzickou osobou alebo právnickou osobou, ktorá je nositeľom základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a to vo vzťahu k napadnutým rozhodnutiam vydaným okresným súdom a krajským súdom.

15. Aktívne procesne legitimovaný je v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy každý, kto namieta porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

16. Podľa § 122 zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť môže podať osoba (sťažovateľ), ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené jej základné práva a slobody.

17. Nevyhnutnou podmienkou *conditio sine qua non* pre pripustenie vecného posúdenia ústavnej udržateľnosti rozhodnutí orgánov verejnej moci je skutočnosť, že orgán verejnej moci so sťažovateľom ako s účastníkom konania konal, resp. nekonal a konať mal (m. m. IV. ÚS 523/2018, I. ÚS 334/2018). Inak povedané, sťažnostná legitimácia fyzickej osoby

a právnickej osoby je závislá od kumulatívneho splnenia dvoch podmienok, a to ukrátenia na subjektívnych verejných právach spojených s vydaním napadnutého rozhodnutia alebo opatrenia či iným zásahom orgánu verejnej moci (i) a postavenia účastníka v konaní pred orgánom verejnej moci, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie alebo opatrenie orgánu verejnej moci alebo bol vykonaný iný zásah (ii).

18. Ak sťažovateľ nie je účastníkom (stranou) namietaného konania alebo aspoň jeho relevantnej (namietanej) časti, potom je tu daný nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným postupom, prípadne rozhodnutím orgánu štátu a osobou sťažovateľa (m. m. IV. ÚS 179/2019, IV. ÚS 126/2020).

19. Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že uplatnenie právomoci ústavného súdu konať vo veci ústavnej sťažnosti si nevyhnutne vyžaduje, aby bol sťažovateľ priamo alebo sprostredkovane dotknutý na svojich základných právach a slobodách. K porušeniu práv alebo slobôd sťažovateľa pritom môže dôjsť na podklade právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iným zásahom spravidla v konaní, v ktorom bol sťažovateľ účastníkom (resp. stranou v konaní). Výnimku predstavuje situácia, ak sťažovateľ nebol účastníkom konania, ale ním mal byť (k tomu pozri napr. II. ÚS 332/2015 vo veci domáhania sa sťažovateľa priznania postavenia účastníka správneho konania).

20. V konkrétnych okolnostiach veci sú ústavnou sťažnosťou napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov vydané v konaní o vyslovenie prípustnosti podania návrhu na zapretie otcovstva dieťaťom. V súlade s § 96 ods. 1 až 3 zákona o rodine patrí právo na iniciovanie konania o zapretie otcovstva (výlučne) dieťaťu. Samotné konanie o zapretie otcovstva pozostáva z dvoch fáz, a to z fázy konania o prípustnosti zapretia otcovstva a v prípade rozhodnutia súdu o jeho prípustnosti z fázy konania o samotnom zapretí otcovstva. Základnými hmotnoprávnymi podmienkami predmetného konania sú existencia záujmu dieťaťa na zapretí otcovstva a uplynutie lehoty rodičom dieťaťa na zapretie otcovstva.

21. V zmysle § 108 ods. 4 Civilného mimosporového poriadku je účastníkom konania o prípustnosti podania návrhu na zapretie otcovstva dieťaťom len dieťa.

22. Zákonná právna úprava putatívneho (domnelému) otcovi automaticky nepriznáva právo zaprieť otcovstvo právneho otca, opak by totiž jednoznačne mohol znamenať popretie ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa, keďže iniciovanie takéhoto konania by bolo ponechané len na voľnej úvahe putatívneho otca, a teda bez zohľadnenia záujmov maloletého dieťaťa. Preferencia práva na súkromie domnelého otca v možnosti iniciovať spor o popretie otcovstva proti právnenému otcovi by mohla viesť k ujme na právach dieťaťa a jeho záujmoch (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Cdo 492/2015 z 22. júna 2016).

23. Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že konanie vo veci pripustenia návrhu na zapretie otcovstva je konaním, ktorého účastníkom je výlučne dieťa. Sťažovateľ ako putatívny otec účastníkom konania o pripustenie návrhu na zapretie otcovstva (ako to aj sám v ústavnej sťažnosti zdôrazňuje) v súlade s relevantnou právnou úpravou nebol, nemôže byť preto ani aktívne legitimovaný na podanie ústavnej sťažnosti smerujúcej proti napadnutému rozsudku okresného súdu a napadnutému rozsudku krajského súdu. Uvedené je plne v súlade s už identifikovaným predmetom konania o prípustnosti zapretia otcovstva, ktorým je posúdenie toho, či zapretie otcovstva je v záujme

dieťaťa. Inak povedané, kľúčovou pre pripustenie podania návrhu na zapretie otcovstva je otázka záujmu dieťaťa, pričom pri jej vyhodnocovaní je nevyhnutné vyvažovanie všetkých dotknutých práv a záujmov (prípadne aj putatívneho otca, ak je známy), vždy však s ohľadom na záujmy dieťaťa. Uvedené logicky podporuje záver o výlučnom účastníctve dieťaťa v takomto druhu konania, ako aj jeho sťažnostnú legitimáciu v konaní o ústavnej sťažnosti.

24. Keďže sťažovateľ ako putatívny otec nebol účastníkom konania o pripustenie návrhu na zapretie otcovstva a v súlade s relevantnou právnou úpravou ním ani nemohol byť, chýba mu aktívna sťažnostná legitimácia. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť podala osoba, ktoré nie je oprávnenou na jej podanie, a preto ju pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde.

25. Ako *obiter dictum* predovšetkým s prihliadnutím na citlivosť prejednávanej veci ústavný súd bez toho, aby sa vyjadroval k ústavnej udržateľnosti vecného posúdenia prejednávaneho prípadu (čo mu za konkrétnych okolností tejto ústavnej sťažnosti nepatrí), považoval za žiaduce zdôrazniť, že absolútna snaha o prioritu prirodzenej rodiny a poznanie biologického otca bez ďalšieho nemusí byť vždy v záujme detí žijúcich v už stabilizovanom rodinnom prostredí a dobrých životných podmienkach (k tomu pozri uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky citované v bode 22 tohto uznesenia). Keďže však konanie vo veci zapretia otcovstva dieťaťom je druhom konania vo veciach určenia rodičovstva, je tu daná legitímna požiadavka a zároveň povinnosť všeobecného súdu čo najviac zistiť skutkový stav veci, a to aj nad rámec dôkazného bremena navrhovateľa. V naznačenom smere preto okresným súdom vytýkané nedostatky samotného návrhu podaného v zastúpení úradom práce Žilina (bod 5 druhá veta tohto uznesenia) nemajú oporu v príslušnej zákonnej právnej úprave, podľa ktorej je predovšetkým vecou konajúceho súdu zistiť v súlade s princípom materiálnej pravdy skutočný stav veci pri súčasnom a trvalom zohľadnení toho, že konanie vo veci zapretia otcovstva predstavuje výnimočný zásah do osobného stavu zainteresovaných osôb.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. marca 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu